

ALLAIN SISSAO – CONTE POPULAIRE DE BOURKINA-FASO : *L'ORPHELINE/ORFANA*

Muguraș CONSTANTINESCU
Université « Ștefan cel Mare » de Suceava,
Roumanie

L'orpheline

Une femme était morte en laissant son enfant en bas âge à sa coépouse. La coépouse alla semer du gombo dans sa brousse. Le gombo arriva à maturité et il était prêt à récolter. Le marâtre contraignit l'orpheline à aller dans la brousse pour récolter le gombo.

L'orpheline se leva. En pleurant, elle se dirigea vers le champ de gombo en chantant:

*Sî lengen lengen leende!
Sî lengen lengen leende!
Il y avait une coépouse de
ma mère,
sî lengen lengen leende!
Qui prit ses deux gombos,
sî lengen lengen leende!*

Orfana

O femeie muri, lăsându-și copilul mic în seama celeilalte soții a bărbatului ei. Cealaltă soție semănă gombo pe câmp. Când gombo fu copt și bun de strâns, maștera o trimise pe orfană la câmp sa-l culeagă.

Orfana plecă. Plângând, ea se îndrepta spre câmpul cu gombo și cânta:

*Sî lengen lengen leende!
Sî lengen lengen leende!
Cealaltă soție a tatălui
meu
sî lengen lengen leende!
Luă două fructe de
gombo,
sî lengen lengen leende!*

*Elle les sema sur la route
de Kadyoog,
sî lengen lengen leende!
Elle les sema sur la route
de Tagrima,
sî lengen lengen leende!
Elle m'ordonna d'aller
les cueillir,
sî lengen lengen leende!
En espérant que les bêtes
me dévoreraient,
sî lengen lengen leende!
En espérant que les
génies me dévoreraient,
sî lengen lengen leende!*

*Și le semănă pe drumul
din Kadyoog,
sî lengen lengen leende!
Ea le semănă pe drumul
din Tagrima,
sî lengen lengen leende!
Îmi porunci să merg să le
culeg,
sî lengen lengen leende!
Sperând că fiarele mă vor
mânca,
sî lengen lengen leende!
Sperând că duhurile rele
mă vor mânca,
sî lengen lengen leende!*

Elle chantait ainsi quand elle rencontra une vieille femme. Celle-ci lui dit de chanter encore pour qu'elle puisse danser.

L'orpheline obéit. La vieille dansa et en fut très contente. Elle dit alors à l'orpheline de l'accompagner chez elle. Elle l'emmena effectivement chez elle. Arrivée à la maison, elle commença à se laver, puis demanda à l'orpheline de lui frotter le dos. Celle-ci obéit. Après son bain, elle demanda à la fille:

« Veux-tu que je te prépare du "tô" de sorgho rouge ou du "tô" de maïs ? »

Elle répondit qu'à la maison elle n'avait même pas de « tô » de sorgho rouge à manger, à plus forte raison n'avait-elle pas de « tô » de maïs.

Alors, la vieille lui prépara à manger du « tô » de maïs.

Pe când cânta așa, întâlni o femeie bătrână care îi spuse să mai cânte, ca ea să poată dansa.

Orfana făcu întocmai. Bătrâna dansă și fu foarte mulțumită. Îi spuse orfanei sa vină cu ea acasă. O duse în casa ei. Aici, ea începu să se spele și îi ceru orfanei să o frece pe spate. Aceasta făcu întocmai. După baie, bătrâna o întrebă pe fată:

„Vrei să-ți pregătesc niște „to” din sorgho roșu sau niște „to” din porumb?”

Fata răspunse că acasă nu are nici „to” din sorgho roșu, darămite „to” din porumb.

Atunci bătrâna îi pregăti „to” din porumb. După ce mâncă,

¹⁴²Chant de lamentation

Après avoir mangé, elle se coucha.

Le lendemain, la vieille l'appela et lui dit:

« Plonge ici ta main droite ! »

Elle plonge sa main droite, et, lorsqu'elle la retira, elle était couverte d'or, jusqu'au bras.

La vieille lui dit de plonger la main gauche. Quand elle la retira, elle avait la même quantité d'or que l'autre. Alors, la vieille lui donna la permission de rentrer chez elle.

Quand elle arriva à la maison, la fille de la marâtre dit à sa mère que l'orpheline était arrivée couverte d'or. La marâtre dit qu'une orpheline ne pouvait pas avoir quelque chose comme cela. Sa fille jalouse lui assura que c'était pourtant le cas, et elle déclara qu'elle voulait elle aussi avoir autant de richesse que l'orpheline.

La colère s'empara de la marâtre qui se mit à battre sa propre fille en lui donnant l'ordre d'aller récolter son gombo.

La fille partit en pleurant et en chantant :

*WEE wee yi yee !
WEE wee n kê yee !¹⁴²*

Elle chantait aussi quand elle rencontra la vieille qui la conduisit chez elle. Le soir, la vieille voulut prendre son bain et elle l'appela pour qu'elle lui frotte le dos. La fille répondit qu'elle ne

se culcă.

A doua zi, bătrâna o chemă și îi spuse:

„Bagă mâna dreaptă aici!”.

Ea băgă mâna dreaptă și când o scoase era toată acoperită cu aur.

Bătrâna îi spuse să bage și mâna stângă. Fata făcu întocmai și mâna stângă fu și ea acoperită cu aur. Atunci bătrâna îi dădu voie să plece acasă.

Când ajunse acasă, fata mașterei îi spuse mamei că orfana avea mâna acoperită cu aur. Maștera îi spuse că așa ceva nu e cu putință. Fata invidioasă o asigură că așa stau lucrurile și spuse că vrea și ea bogăția orfanei.

Mânioasă, maștera își bătu fata și îi porunci să plece să culeagă gombo.

Fata plecă plângând :

*WEE wee yi yee !
WEE wee n kê yee !¹⁴³*

Ea cânta când o întâlnește pe bătrână care o pofti la ea acasă. Seara când bătrâna vru să se spele, o chemă să o frece pe spate. Fata îi răspunse că nu vrea sa-și strice mâinile pe un spate așa de aspru.

¹⁴³ Lamentație.

voulait pas s'abîmer les mains sur un dos rugueux comme le sien. Le vieille se tut et elle se lava ?

Après son bain, elle demanda à l'enfant si elle voulait qu'elle lui prépare du « tô » de sorgho rouge ou du « tô » de maïs. La fille répondit qu'à la maison, elle ne mangeait que du « tô » de maïs. La vieille se leva pour lui préparer du « tô » de sorgho rouge.

Lorsqu'elle eut fini de manger, la vieille lui demanda de plonger la main droite dans un trou. Quand la fille y plongeait la main droite, un serpent s'y enroula. Elle ressortit le bras.

La vieille lui dit de plonger la main gauche dans un autre trou. Quand elle y plongeait la main gauche, un scorpion la mordit et s'accrocha à la main qu'elle retirait du trou.

La vieille lui dit de plonger sa tête dans un autre trou. Quand elle y plongeait la tête, celle-ci s'arracha.

Voilà pourquoi on dit qu'il faut prendre soin de l'orphelin et que l'on doit rester modeste dans la vie.

Bătrâna nu spuse nimic și se spălă singură.

După baie, o întrebă pe copilă dacă vrea să-i pregătescă niște „to” din sorgho roșu sau niște „to” din porumb. Fata răspunse că acasă ea nu mănâncă decât « tô » din porumb. Bătrâna se duse și-i pregăti „to” din sorgho roșu.

Când termină de mâncat, bătrâna îi ceru să-și bage mâna dreaptă într-o gaură. Fata băgă mâna dreaptă și un șarpe i se încoloci pe ea. Scoase brațul.

Bătrâna îi spuse să-și bage mâna stângă într-o altă gaură. Fata băgă mâna. Un scorpion o mușcă și se agăță de ea când o scoase din gaură.

Batrâna îi spuse să bage capul în altă gaură. Când își băgă capul, acesta îi fu smuls.

Iată de ce se spune că trebuie să avem grijă de orfani și că nu trebuie să cerem prea mult de la viață.

*Contes du pays des Moose,
Burkina Faso, Karthala-Editions
UNESCO, 2002.*